21.11.2022

Vanhempi hallitussihteeri Kosti Honkanen
Vanhempi osastoesiupseeri Matti Sirkkola

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

HE 261/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ilmailulain ja liikenteen palveluista annetun lain 127 ja 128 §:n muuttamisesta

Esteettömän ilmatilan varmistaminen aluevalvonnan operatiivisille lennoille

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt puolustusministeriötä antamaan lausuntonsa viitteen asiassa.

Puolustusministeriö on antanut käsiteltävänä olevasta hallituksen esityksestä lausuntonsa hallituksen esityksen luonnoksen lausuntokierroksella. Puolustusministeriön näkemyksiä on huomioitu hallituksen esityksen kohdassa 6.2 ilmenevästi kahden ensimmäisen puolustusministeriön esiin nostaman asian osalta. Hallituksen esityksessä esiin tuodusti puolustusministeriö korostaa, että puolustushallintoa on kuultava liikenne- ja viestintäministeriön määräyksiä, ohjeistuksia ja muuta operatiivista toimeenpanoa valmisteltaessa ja että U-space –täytäntöönpanoasetuksen 18(f) artiklassa säädetty koordinaatiomekanismin on oltava toimiva myös puolustushallinnon näkökulmasta.

Puolustusministeriön kolmantena seikkana esiin nostamaa huomiota aluevalvontalaista ei ole kuitenkaan otettu hallituksen esityksen jatkovalmistelussa puolustusministeriön näkemyksen mukaan riittävällä tavalla hallituksen esityksen jatkovalmistelussa. Tältä osin puolustusministeriö haluaa lausua seuraavaa:

1. Yleistä Suomen ilmailusta

Ilmailu Suomessa on kokonaisuus, joka käsittää siviili-, sotilas- ja valtion il-mailun. Ilmailussa on kyse kaikkien ilmailua harjoittavien yhteistoiminnasta, joka vielä korostuu Suomessa käytössä olevassa ilmailun integroidussa mallissa, jossa sekä siviili- että sotilasilmailu käyttävät suurelta osin samaa ilmailun infrastruktuuria. Ilmatilan hallinnan osalta ilmailulainsäädännön tavoitteena on yhteen sovittaa eri ilmailun toimijoiden tarpeet sujuvan ilmaliikenteen takaamiseksi.

Integroitu järjestelmämme on kansallinen vahvuusalue, jolla hyödynnetään turvallisesti, taloudellisesti ja tehokkaasti yhteinen ilmatila sekä infrastruktuuri ilman valtiontaloudelle raskaaksi muodostuvia päällekkäisiä järjestelyitä. Malli on myös ainutlaatuinen verrattuna valtaosaan Euroopan muista valtioista.

Siitä huolimatta, että kaupalliset ja teknologian kehittymiseen liittyvät paineet Euroopassa ohjaavat ilmatilan yhdistämiseen, prosessien virtaviivaistamiseen sekä toimintojen keskittämiseen, on Suomen edelleen säilytettävä puolustuspoliittisista syistä kontrolli omasta ilmatilastamme. Meidän on jatkossakin varmistettava aluevalvonnan ja

oman sotilasilmailumme edellytykset ja säilytettävä päätäntävalta viimekädessä kotimaassa.

Tätä taustaa vasten puolustushallinnossa on seurattu mielenkiinnolla miehittämättömän ilmailun nopeaa kehitystä ja yleistymistä. Puolustusministeriö tunnistaa tilanteen, jossa Suomen ilmatilaan on nopeassa ajassa syntynyt kokonaan uusia käyttäjäryhmiä, joiden toimintaa on tarpeen säädellä niin Euroopan unionin kuin kotimaisenkin lainsäädännön osalta. Miehittämättömän ilmailun määrän lisääntyminen ja sen yhteiskunnan eri toiminnoille kasvava merkitys liittyy myös Puolustusvoimien muihin tehtäviin ja yleisemmin kansalliseen turvallisuuteen. On välttämätöntä huomioida miehittämätöntä ilmailua koskevassa lainsäädäntövalmistelussa maanpuolustuksen ja kansallisen turvallisuuden intressit.

2. U-space -palveluntarjoaja ja aluevalvonta

Edellä sanottu huomioiden puolustusministeriö haluaa kiinnittää huomiota sotilasilmailun aluevalvontatehtävien turvaamiseen.

Aluevalvontatehtävää suorittavalla valtion- tai sotilasilma-aluksella on poikkeuksetta kova kiire, jotta se ehtii reagoimaan esimerkiksi alueloukkaukseen tai tunnistamaan Suomen ilmatilan läheisyydessä liikkuvia tunnistamattomia kohteita. Näin ollen aluevalvonnan operatiivisissa tehtävissä ilmatilan esteetön käyttö on välttämätöntä.

Aluevalvontalain 24 c §:ssä säädetään tämän oikeuden turvaamisesta aluevalvontatehtävissä. Aluevalvontalain 24 c §:n 1 momentin mukaan ilmaliikennepalvelun tarjoajan ja ilmatilan hallintayksikön on turvattava aluevalvontaviranomaisen pyynnöstä ilmatilan esteetön käyttö aluevalvontatehtävää suorittavalle valtion ilma-alukselle tai sotilasilma-alukselle.

Edelleen aluevalvontalain 34 a §:n 1 momentin mukaan ilmaliikennepalvelun tarjoajan ja ilmatilan hallintayksikön on rajoitettava ilmatilan käyttöä aluevalvontaviranomaisen pyynnöstä voimakeinojen käytön turvaamiseksi sekä varattava tässä tarkoituksessa ilmatilan esteetön käyttö valtionilma-aluksille. Käsiteltävänä olevassa U-space -lainsäädännössä on myös varmistettava edellä mainitun ilmatilan esteetön käyttö myös U-space -ilmatiloja koskien.

Täytäntöönpanoasetuksen 10 artiklan 10 kohdan mukaan U-space -palveluntarjoajien on annettujen lennätyslupien osalta jatkuvasti tarkistettava uudet dynaamiset ilmatilarajoitukset ja ilmatilan rajaamiset sekä asianomaisten ilmaliikennepalveluyksiköiden jakamat tiedot miehitettyjen ilma-alusten liikenteestä, erityisesti miehitetyistä ilma-aluksista, joiden tiedetään tai uskotaan olevan hädässä, mukaan lukien laiton haltuunotto, ja päivitettävä tai peruutettava U-space -lennätysluvat olosuhteiden edellyttämällä tavalla.

Edellä mainittu säännös jättää puolustusministeriön näkemyksen mukaan kuitenkin avoimeksi U-space -palveluntarjoajan velvollisuuden turvata ilmatilan esteetön käyttö aluevalvontatehtävää suorittavalle valtionilma-alukselle tai sotilasilma-alukselle. Säännös näyttäisi jättävän harkintavaltaa U-space -palveluntarjoajalle lennätyslupien muuttamisessa, koska sanamuodon mukaisesti lennätysluvat on päivitettävä tai peruutettava ”olosuhteiden edellyttämällä tavalla”. Säännös ei siten ole sanamuodoltaan samalla tavalla ehdoton kuin aluevalvontalain 24 c ja 34 a §:t.

Puolustusministeriön näkemyksen mukaan U-space -palveluntarjoajalla tulee olla vastaavat velvollisuudet kuin muulla ilmaliikennepalvelun tarjoajalla ja ilmatilan hallintayksiköllä. Puolustusministeriö esittää, että aluevalvontalain 24 c §n 1 momentissa ja 34 a §:n 1 momentissa tunnistettaisiin myös U-space –palveluntarjoajat seuraavasti:

24 c §

Valtion ilma-aluksen ja merialueella tapahtuvan aluevalvontatehtävän turvaaminen

Ilmaliikennepalvelun tarjoajan ja ilmatilan hallintayksikön sekä ilmailulaissa tarkoitetun U-space -palveluntarjoajan on turvattava aluevalvontaviranomaisen pyynnöstä ilmatilan esteetön käyttö aluevalvontatehtävää suorittavalle valtionilma-alukselle.

---

34 a §

Voimakeinojen käytön turvaaminen ilmatilassa ja merialueella

Sen lisäksi, mitä ilmailulaissa säädetään ilmatilan käytöstä, ilmaliikennepalvelun tarjoajan ja ilmatilan hallintayksikön sekä U-space -palveluntarjoajan on rajoitettava ilmatilan käyttöä aluevalvontaviranomaisen pyynnöstä tämän lain 31–33 §:ssä säädettyjen voimakeinojen käytön turvaamiseksi ja 34 §:ssä säädetyn vihamielisen toiminnan torjumiseksi sekä tässä tarkoituksessa varattava ilmatilan esteetön käyttö valtionilma-aluksille.

Lopuksi puolustusministeriö toteaa, että tyypillisesti aluevalvontaviranomaisten yhteistoiminta on ollut jouhevaa siviilitoimijoiden kanssa. Puolustusministeriö ei näe esteitä, etteikö vastaava voisi toteutua myös U-space –palveluntarjoajien kanssa.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi